

Sámedikki evttohusat riikkabeivviide jagis 2025

1. Sámedikki barggut ja resurssat

- Sihkkarastit Sámediggái vuodđoruhtadeami, mii lea doarvái stuoris, bissovaš ja dan sáhttá ovddalgihtii einnostit.
- Sihkkarastit, ahte sámediggelága ollašuhttimii čujuhuvvo sierra rehkenastojuvvon lasseresurssat.
- Nannet bissovaš bargiid- ja áššedovdiressurssaid ráđđádallan-, ovttasdoaiman- ja maid álbmogiidgaskasaš ja EU-váikkuheapmái.
- Ovddidit ruhtadanráhkadusaid dan láhkai, ahte Sámedikki iešhálddašeami duođalaš eavttut eai vuodđuduva eahpesihkkaris ruhtadančovdosiidda.

2. Sámiid iešmearrideapmi

- Eiseválddiid ja eará hálddabusbargguid dikšu olbmuid skuvlen ođđa sámediggelága 9 §:s oaivvilduvvon ovttasdoaiman- ja ráđđádallangeatnegasvuodas.
- Sámedikki bušehtti laktáseaddji evttohusaid vuhtiiváldin ja doarvái buriid resurssaid sihkkarastin sámiid giela ja kultuvrra guoski iešmearrideami ollašuhttimii ja ovddideapmái.

3. Sámiid vuodđo- ja olmmošvuoigatvuodát ja sierraláhkaásaheapmi

- Sámiid vuodđolágalaš vuoigatvuodaid vuhtiiváldin sámiid ruovttuguovllu eanageavaheapmái laktáseaddji mearrádusdahkamis ja eanageavahanprošeavttaid lohpeannudeamis.
- Ruhtadeami čujuheapmi sámiid kultuvrra ovddideapmái.
- Sámeeláhusfoandda vuodđudeapmi.
- Eiseválddiid ja eará hálddahusbargguid dikšu olbmuid skuvlen ođđa sámediggelága 9 §:s oaivilduvvon ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuodas.
- Metoda ráhkadeapmi sámiid kultuvrii čuohcci kumulatiivvalaš váikkuhusaid árvvoštallama várás láhkaásahanprošeavttain.
- Rávesolbmuidskuvlendoarjaga buhtejeaddji vuogádaga ráhkadeapmi.
- Sámi giellalága ođasmahttin.
- ležas lága ja hálddahusa ráhkadeapmi sámi boazodollui ovttasráđiid sámi boazodoalliiguin ja Sámedikkiin.
- Sámiid vuoigatvuodaid sihkkarastin buorebut go dál guovlluideavahanlágas ja eará guovlluideavaheami guoski láhkaásaheamis.

4. Riikkaidgaskasaš doaibma

- Hukset bissovaš ráhkadusaid sámiid oassálastimii EU:s ja Suoma EU-oaivila hábmemis.
- Sihkkarastit Sámedikki álbmogiidgaskasaš doaimma doarvái stuorra ja bissovaš ruhtadeami.

5. Biras, eanageavaheapmi ja sámeealáhusat

Váikkuhusaid árvvoštallan ja soahtehárjehusat

- Metoda ráhkadeapmi sámiid kultuvrii čuohcci kumulatiivvalaš váikkuhusaid árvvoštallama várás ja dan doalvun eiseválddiide.
- Militearafuolahussii doaibmaprinsihpat, mat nannejit sámiid oassálastinvejolašvuoda dakkár hárjehusdoaimmas, mii dáhphuvvá sámiid ruovttuguovllus, ja ovttasbargokanálaid ráhkadeapmi Militearafuolahusa ja Sámedikki gaskii.
- Natoi oktasaš álgoálbmotpolitihkka, rávvagat sámiid vuoigatvuodaid vuhtii váldima várás ja doaibmaprinsihpat sámiid oassálastinvejolašvuoda várás buot Natoriikkain.
- Sámiid ovddastusa ja sámide guoski áššedovdamuša laktin Nato struktuvraide.
- Láhkaásaheami ođasmahttin nu, ahte sámiid vuoigatvuodát ollašuvvet maiddá soahtehárjehallamiid dagahan vahágiid buhttemis.

Biras

- Sámiid dálkkádatnuppástussii vuogáiduvvama plána ja vuogáiduvvandoaimmaide dárbbášlaš ruhtadeami válmmaštallan.
- Sámiid ruovttuguovllu boares vuvddiid kárten Luonnonmetsät Sápmi -bargojoavkku kriteraid vuodul.
- Sámiid ruovttuguovllu boares ja luondduviidá vuvddiid suodjaleapmi.
- Sámiid vuoigatvuodaid ovddideapmi Dorvvolašvuohta- ja kemikálavirgedoaimmahaga ja Lohpe- ja bearráigeahččodoaimmahaga lohpegeavadagain ođđa sámediggelága mielde.

Sámeealáhusat

- Statistihkaid buvttadeapmi čielggadusaid bokte sámiid árbevirolaš ealáhusain.
- Sámeealáhusfoandda vuodđudeapmi.
- Iežas lága ja hálldahusa ráhkadeapmi sámii boazodollui ovttasráđiid sámii boazodoalliiguin ja Sámedikkiin.
- Sámii boazodoalu doarjjavuogádaga ovddideapmi ovttasráđiid sámii

boazodoalliiguin ja Sámedikkiin.

- Sierra sámi oasi ráhkadeapmi Polura-láhkii dahje sierralága ásaheapmi.
- Buggeluosa bivdima dahkan vejolažžan Suoma bealde lupmosit ja viidát sierra bivdovugiiguin nu guhká, go guolli lea vel borahahtti.
- Deanu guolástannjuolggadusa rievdadeapmi nu, ahte Norga ii sáhte okto mearridit Deanu buođđumis rastábuođuin.
- Dutkamuša ollašuhttin mearraguovllu nuppástusaid váikkuhusain Atlántta lussii.
- Deanu luossabivddu jagis 2021 álgán dievasgildosiid buhtten sápmelaš guolástusvuoigatvuođa oamasteaddjiide ja Ohcejoga gildii.
- Sápmelaččaid fáttmasteapmi iežaset guolásteaddji joavkun sámiid ruovttuguovllu guoski guolásteami bivdoearremearrádussii.
- Sámiid vuoigatvuođaid dovddasteapmi meahcásteami muddejeaddji láhkaásaheamis.
- Storra spiriid nálledikšuma plánen sosiálalaččat suvdilit.
- Bissovaš ruhtadeapmi Duodji Akademiijai.
- Sámi árbeduoji sajádaga nannen ealáhussan.
- Sámi duoji eallinfámu doarjun ja ruhtadeami dorvvasteapmi.
- Sámi duodjefidnohutmama doarjun.
- Ruhtadeapmi sámemátkealáhusa sertifikáhta bajásdoallama várás.

6. Gielalaš vuoigatvuodát

- Sámegiela ovddidandoibmii galgá juolluduvvot ruhtadeami (400 000 euro).
- Nuortalašgiela ealáškahttimii galgá giddet erenomážit fuomášumi buot servodaga surggiin.
- Sámegiela stuđerema dahkan vejolažžan rávesolbmuide juogo rávesolbmuidskuvlendoarjagiin, lasihemiin sámi giellalága 31 § doarjaga dahje ođđa ruhtadanmekanismma bokte.
- Sámi giellaláhka ođastuvvo
- Sámegiela doaimmahaga jorgaleaddjiresurssaid galggašii nanosmahttit.
- Virgeoapmahaččaid ruhtadeamis váldojit vuhtii sámi giellalága gáibádusat ja sihkkarastojit lága ollašuhttimii doarvái resurssat.
- Sihkkarastit ekonomalaš resurssaid oassin sámegielaid 400 000 euro plánen- ja ovddidandoarjaga, maiguin Sámediggi sáhtta ovddidit ovttasbarggus eará doaibmiiguin digitála bálvalusaid ja prográmmadagaid ovddideami sámegielaide.
- Stáhtat galget sihkkarastit Sámi Giellagáldu doibmii doarvái stuorra ja bissovaš ruhtadanmálle, daningo Suopma, Ruotta ja Norga leat oassálastán Sámi Giellagáldu dálá organisašuvdnamálle ovddideapmái.
- Dutkat vejolašvuodaid vuodđudit našuvnnalaš foruma IDIL 2022-2032 ollašuhttima várás ovttas Sámedikkiin.

7. • Sosiála- ja dearvvasvuodábálvalusat ja sosiáladorvu

- Sámegielat sosiála- ja dearvvasvuodábálvalusaid dorvvasteami ja ovddideami várás čujuhuvvon stáhtadoarjaga bistevašvuoda dorvvasteapmi ja dási bajideapmi nu, ahte dat dahká vejolažžan buot ahke-, áššehas- ja giellajoavkkuid dárbbuid vuhtiiváldima.
- Sámegielat sosiála- ja dearvvasvuodáfuolahusa ámmátolbmuid oažžuma buorideapmi ee. nannemin ruhtadeami, mii doarju giellaskuvlejumiide oassálastima ja vuodđudemiin riikkaviidosaš sode-suorggi ovddidanprográmma.
- Sámi psykososiála doarjaga ovtadat Uvjj - Uvjâ - Uvjja doaimma ásaheapmi bissovažžan sierra láhkaásaheami ja ruhtadeami vehkiin.
- Sierra doaibmabijuid álggaheapmi sámegielat ja kultuvrra vuhtiiváldi eallilan olbmuid ássanbálvalusaid nannema várás sámiid ruovttuguovllus.
- Sámiid álgoálbmotvuoigatvuodaid vuhtiiváldima nannen sosiáladorvoodastusas ja lánhanuppástusain ja maid váikkuhusaidárvvoštallama sihkkarastin.
- Sierra bargajoavkku vuodđudeapmi sámiid sosiáladorvvu vuhtiiváldima várás oassin parlamentáralaš sosiáladorvokomitea. Bargajoavkku ulbmilin lea nannet válmmaštallama diehtovuodu dilis, mas registtardiehtu lea váilevaš.
- Sámiid guoski dutkojuvvon dieđu ja diehtovuodu nannen lasihemiin resurssaid, mat gusket THL ja Kela sámeáššiide, beaivádit sámiid sosiáladorvvu guoski čielggadusa (ovddit Faurie 2011), nannet Sámedikki sosiála- ja dearvvasvuodásektora resurssaid.
- Sámi boazodoalliid sosiáladorvvu buorideapmi ođasmahttimiin boazodoalliid sadjásašbálvalanlága eanet ovtaveardásažžan ja bearrašiidda heivvolažžan.
- Mela ollašuhtán Váilita Poronhoitajasta -bálvalusa ovddideapmi nu, ahte sámiid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuodát váldojit vuhtii bálvalusa ollašuhttimis buorebut go otná beaivve.

8. Skuvlejummi, oahpahus ja oahppomateriálabargu

- Ovddidit sámegielaide ja sámegielat oahpahusa ovddidanbargojoavkku čielggadeamis ovdanbuktojuvvon doaibmabidjoevttohusaid ollašuhttima nu, ahte sámegielat bargiid resurssat ja dievasmahttinskuvlejumi vejolašvuodát buorránit, erenoamážit nuortalašgiela ja anárašgiela oasil.
- Lasihit árrabajásgeassimis, oahpahas ja skuvlejumis gelbbolaš bargiid skuvlenmeari.
- Gárvvistit ovddidanprográmma sosiála- ja dearvasvuodasuorggi bargiid skuvlejumi ovddideami várás.
- Ovddidit sámegielaide ja sámegielat oahpahusa ovddidanbargojoavkku čielggadusas ovdanbuktojuvvon evttohusa sámegielat erenoamášpedagoga skuvlejumi ovddideamis ja sámegielat erenoamášpedagogaid skuvlenovttadaga nammadeamis Oulu universitehtii.
- Fuolahit das, ahte erenoamášoahpaheaddji oahpuin váldo vuhtii sámegielat erenoamášoahpaheaddjiid erenoamáš máhtu dárbbut nu, ahte sámekultuvrra, sámegielaide ja sámepedagogihkka oahppofálaldagat, mat leat universitehtas jo gárvvisin, adnojuvvot ávkin.
- Čuovvolandoaimmaid álggaheapmi earenoamážit láhkaásahusdásis, vai vuoigatvuohta sámegielat oahppama doarjagii sáhtta čielgasit ja geatnegahtti vugiin dorvvastuvvot.
- Ollašuhttit doaibmajuid, mainna skuvlet ja rekryteret sámegielat erenoamášoahpahusa ja oahppama doarjaga bargiid.
- Sihkkarastit, ahte oahppama doarjaga ođastus bastá vástidit sámehoahppiid dárbbuide ja dorvvastit sin gielalaš vuoigatvuođaid ollašuvvama ovtaveardásaččat.
- Árvvoštallat sierra vuogádagaid váikkuhusaid álgoálbmogii.
- Ovddidit kultuvrralaččat ja gielalaččat heivvolaš čovdosiid ja sihkkarastit, ahte goanstajierbmevuogádagat eai daga vearrábun sierraárvosašvuodaid skuvlejumis, mat doppe jo leat.
- Ásahit gáiddusoahpahusa bissovaš oassin skuvlenuogádaga doarvái stuorra, bissovaš ja ovddaldasti ruhtadanmáliin.
- Gáiddusoahpahusa riikkaviidosaš bagadallama nannen, nu ahte dainna sihkkarastojuvvo ovtaveardásašvuodta, oahpahusa kvalitehta ja njuovžilis oahppoplánačovdosat.

- Oahpaheaddji- ja doarjjaresurssat ja oahpaheaddjiid dievasmahttinskuvlejupmi ja gáiddusoahpahusa pedagogalaš doarjja dorvvastuvvojit vástidit lassáneaddji ja earálágan oahppandárbbuide.

Oahppamateriálabargu

- Oahppamateriálabarggu dahkan fástan buot sámegielaide ruhtadanmálliin, mii bistá mánga jagi ja man sáhtta ovddalgihtii einnostit.
- Digitála oahppamateriálaid bissovaš bajásdoallama ja ovddideami ja erenoamášoahpahusa oahppamateriálaid dorvvasteapmi buot sámegielaiguin.
- Buhtejeaddji doarjjavuogádaga ráhkadeapmi rávesolbmuidskuvlendoarjaga heattiheami maŋŋá sámegielat bargiid skuvlema dorvvasteami várás.

9. Árrabajásgeassin

- Kultur- ja giellabeassedoaimma stáhtadoarjaga galgá bajidit 1,9 miljovna euroi ja dan bistevašvuoda galgá dorvvastit.
- Rávesolbmuidskuvlendoarjaga ja sámegiellalágas 31 §:s oaivvilduvvon doarjaga galggašii máhcahit dan dássái, mii lei ovdal.
- Kultur- ja giellabeassedoaimma sajádaga árrabajásgeassinvuogádagas galgá nannet ja kultur- ja giellabeassedoaimma galgá dovddastit árrabajásgeassinlágas.

10. Sámi kultuvra ja kulturárbi

- Bajidit sámi kulturmearreruđa doarvái buorre dássái.
- Nannet sámi dáiddáriid doaibmanvejolašvuodaid ovddidemiin doarjjahámiid ja rájáid rasttildeaddji ovtasbarggu.
- Sihkkarastit dievas ollašuhttima Unesco oktasašsoahpamuša ávnnahis kulturárbbi suodjaleamis..
- Dorvvastit Sámedikki guovddážiid doaimma ruhtademiin, mii lea mearredidolaš, doarvái buorre ja man sáhtta ovddalgihtii einnostit.
- Duodji-akademijja doaibmanvejolašvuodaid stáđasmahttin.
- Bajidit sámenuoraid dáiddadáhpáhusa ruhtadeami dássái, mii dahká vejolažžan dan, ahte dat lea olahtahti buot sámemánáide ja -nuoraide ássanbáikkis fuolatkeahhtá.

11. Sámenuoraid vuoigatvuodát ja osolašvuohta

- Dorvvastit sámegielat ja kultuvrra vuhtiiváldi nuoraidbarggu sihkkarastimiin sámegielat nuoraidbálvalusaid ovtaveardásaš oažžuma sámi giellalága ja nuoraidlága mielde.
- Sámedikki nuoraidráđi resurssaid sihkkarastin ja Dihtosis-doaimma ásaheapmi oassin nuoraidráđi bissovaš doaimma.